

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

november 7 • 2024

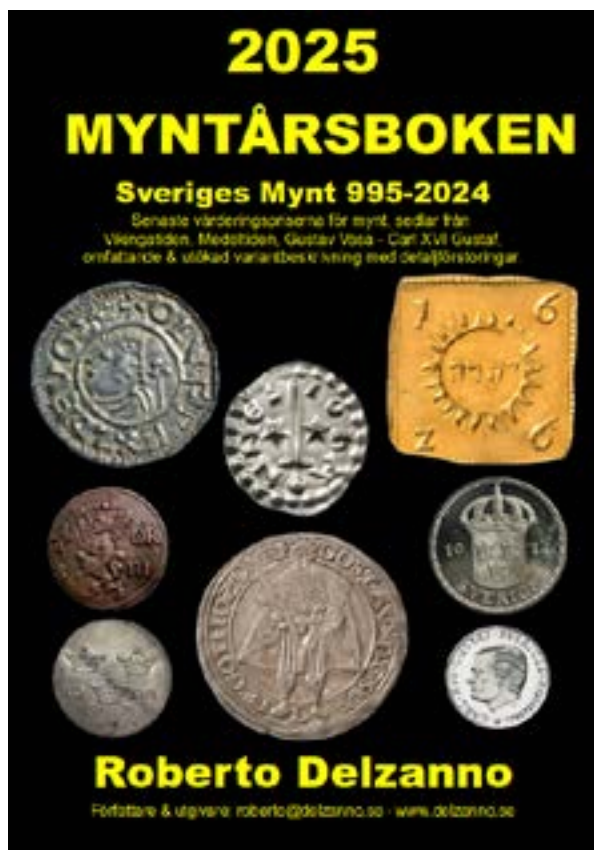

1510 ÅRS MYNTFÖRSÄMRING
GEORG DE LAVAL OCH PADUANERNA I PARIS
NUMISMATISK AFTON I BELLMANHUSET

30 SEK

MYNTÅRSBOKEN 2025

Äntligen!

MYNTÅRSBOKEN 2025 utkommer i början av december och omfattar samtliga rikssvenska mynt från Olof Skötkonung fram till idag, komplett med värderingspriser och rikligt illustrerad med mängder av detaljförstoringar. Boken inkluderar även alla Riksbankssedlar från 1666 fram till idag. Många nya varianter har lagts till, och hela avsnittet om de så kallade runmynten finns nu med. Boken är illustrerad med högkvalitativa färgbilder och har en robust trådbinding som gör den hållbar för många års användning. Värderingspriserna har i många fall reviderats kraftigt för att återspegla marknadsutvecklingen. Varje pris är individuellt justerat för att reflektera just hur dessa mynt har utvecklats sedan föregående upplaga.

Syftet med MYNTÅRSBOKEN är inte bara att fungera som en prisguide för samlare och handlare, utan också att väcka intresse, fördjupa kunskapen och locka nya människor till myntsamlarhobbyn och numismatiken, och därmed främja dess tillväxt och utveckling.

Fullfärg, A5, ca 500 sidor. **Pris 195:-**

Roberto Delzanno Mynthandel

www.delzanno.se - roberto@delzanno.se - 0708-865008

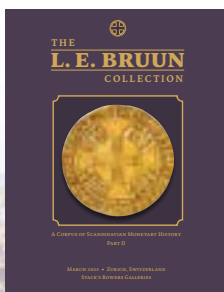

ANA

STACK'S BOWERS GALLERIES

Is Pleased to Announce Its
March 13-16, 2025 Auctions in Zurich, Switzerland

THE L. E. BRUUN COLLECTION: A CORPUS OF SCANDINAVIAN MONETARY HISTORY PART II

*Featuring Coins from Denmark, Norway,
Sweden and Schleswig-Holstein*

Denmark. Speciedaler, 1682.
Gluckstadt Mint. Christian V.
Dav-3676, Bruun-7274.
NGC MS-63.

Norway. 2 Ducats, ND.
Frederik III. Fr-5b.
Bruun-6738.
NGC MS-66★.

Schleswig-Holstein-Gottorp.
10 Ducats (Portugaloser), ND. Johann Adolf.
Fr-1502 var, Bruun-14145.
NGC Unc Details—Cleaned.

Schleswig-Holstein-Sonderburg.
2 Taler, 1622. Johann the Younger.
Dav-A3715, Bruun-14664.
NGC MS-61.

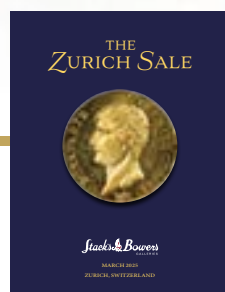
THE ZURICH SALE: ANCIENT AND WORLD COINS

Now Accepting Consignments – Please Contact Us Today!

FOR MORE INFORMATION:

California: +1.949.253.0916 • New York: +1.212.582.2580 • Email: Consign@StacksBowers.com

LEGENDARY COLLECTIONS | LEGENDARY RESULTS | A LEGENDARY AUCTION FIRM

California Headquarters: 1550 Scenic Ave., Ste. 150, Costa Mesa, CA 92626

Copenhagen Office: +011.45.88749409 • Toll Free: +011.45.80404942

SBG SNT Mar2025 Zurich 241101

America's Oldest and Most Accomplished Rare Coin Auctioneer

CALIFORNIA • NEW YORK • BOSTON • PHILADELPHIA • NEW HAMPSHIRE • OKLAHOMA • SACRAMENTO • VIRGINIA
HONG KONG • COPENHAGEN • PARIS • VANCOUVER

Stack's Bowers
GALLERIES

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.

På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER 2024

1/12 sida
47 × 50
mm
250 SEK

1/8 sida
72 × 50
mm
350 SEK

1/6 sida
47 × 105
mm
400 SEK

1/4 sida
72 × 105
mm
600 SEK

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 SEK

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 SEK

mittuppslag
5 000 SEK

2:a & 3:e
omslagssidan
2 500 SEK

4:e omslagssidan
5 000 SEK

SNT behåller samma förmånliga annonspriser 2024.

Annonsen på årsbasis (kalenderår) får dessutom 20% rabatt – insänd pdf gäller.

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning.

Radannonser: SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta info@numismatik.se.

Annonsen som inte är förenliga med IANP:s etik avböjs.

INNEHÅLL SNT 7 • 2024 – november

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
1510 års myntförsämring	162–169
Georg de Laval och Paduanerna i Paris	170–172

FASTA RUBRIKER

LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF	172
FÖRENINGSKVÄLL MED SNF. Numismatisk afton i Bellmanhuset	173
NYTT OM BÖCKER – RECENSIONER.	174
PRESSKLIPP 1886.	175
BOKTIPS & LÄSTIPS.	175
AUKTIONER & MÄSSOR.	175
SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING.	178

OMSLAG

Stockholms stads privilegiebrev daterat den 1 maj 1436 – under Erik av Pommerns regeringstid – med 54 bevarade sigill. Punkten 8 behandlar stadens roll i kontrollen av myntningen. Läs mer i Bengt Hemmingssons artikel om 1510 års myntförsämring här på sidorna 162–169.

FOTO: STOCKHOLMS STADSARKIV. PUBLIC DOMAIN.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

SEDAN 1977

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17
115 22 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
info@numismatik.se
Måndagar kl. 10 - 12 och 13 - 16

Se www.numismatik.se
om ev. tillfälligt stängt kansli.

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH
ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

250 SEK / år (8 nr) från 2023
Medlemmar (medlemsavgift 200 SEK/
år) erhåller tidningen automatiskt.

Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder manus till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977–2023 finns i
sökbar pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

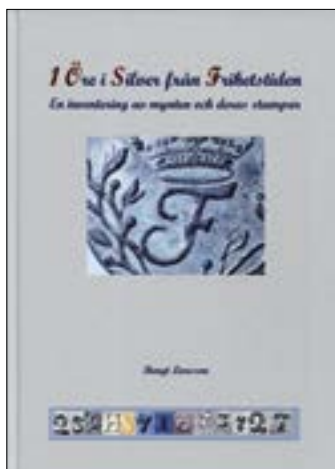

HÖSTEN 2024

Föreningens aktiviteter

VÄLKOMNA TILL SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS FÖREDRAGSKVÄLLAR

samt kaffe med dopp
klockan 18.00!

**Onsdag
13 november**

Bengt Larsson:
*En inventering av
1-ören i silver från
frihetstiden.*

Bengt Larssons bok finns i
SNF:s bokbutik.
125 SEK.

Kommande föreningsaktiviteter:

JULFEST!

Onsdag 4 december

Föreningens traditionella julfest för våra medlemmar med
glögg, lussekatter, julgodis och en mindre julauktion.

SNF:s kansli på Banérgatan är öppet för besök på måndagar kl. 10-12,
13-16. Se www.numismatik.se om eventuellt tillfälligt stängt innan besök.
Kansliet når varje dag på: info@numismatik.se

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlslan; buss 4, 44, 76.
Kansliet är öppet: måndagar kl. 10–12 & 13–16, om tillfälligt stängt se hemsidan.
Kansliet är stängt: midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.
Hemsida: www.numismatik.se.
www.facebook.com/numismatik.se

1510 ÅRS MYNTFÖRSÄMRING

Av Bengt Hemmingsson

Det sista decenniet av Sturetiden (1470–1520) kännetecknas av en fortgående myntförsämring. Redan år 1478 hade dock ett första steg tagits, då de örtugar som präglats innan dess ”lystes upp” i värde från 8 till 10 penningar, samtidigt som nya – till silverinnehållet sämre – dylika började präglas, vilka sattes i cirkulation till nominalvärdet 8 penningar (1 mark = 8 öre = 192 penningar; 1 öre = 3 örtugar = 24 penningar).

De nya örtugarna försågs med årtalet 1478 och slogs med ett annat bildschema än de gamla, för att allmänheten skulle kunna skilja de båda myntslagen åt. ”Gamla” och ”nya” örtugar blev således ett begrepp i handeln. Samtidigt infördes också halvörtugen som nominal; den motsvarade 4 penningar och kom så småningom att kallas *fyrk*.

Myntningen i Stockholm och Västerås

Under Sturetiden myntades endast i Stockholm och Västerås.¹ Myntningen i huvudstaden var vid ingången av perioden antagligen inhyst i en fastighet i kvarteret Cassiopea vid korsningen av Skärgårds- och Kindstugatorna.² Huset hade tidigare ägts av myntmästaren Heyne van Nadelwijk men övertagits av kung Karl Knutsson (Bonde).

Sten Sture den äldre skall ha ägt fastigheten Svartmangatan 6 i kvarteret Ceres 13 från år 1480.³ Den kallas år 1546 för ”Gamla Myntet” och det är troligt att myntning bedrevs där under Sturetiden.⁴ Under Svante Nilssons riksföreståndartid (1504–

1512) myntades också på Stockholms slott. Det framgår av ett brev som riksrådet skrev år 1511, där man bland annat klagade över att herr Svante låtit myntningen ske utanför stadens och rådets kontroll på slottet.⁵

Myntningen i Stockholm har antagligen bedrivits utan längre avbrott under Sturetiden. Inför de båda myntförsämringarna 1478 och 1510 torde den dock ha stått stilla en tid på grund av silverbrist vid Myntet. Ett antal myntmästare är också kända till namnet: Hans Grave (1478–1483),⁶ Herman Praal (nämnd 1490 och 1491),⁷ Bernt Notke (nämnd 1493),⁸ Mickel Johansson (1496–1505),⁹ Göran och/eller Örjan (nämnda 1508 respektive 1516 och 1520),¹⁰ samt Jost (nämnd 1514; år 1520 kallas han före detta myntmästare).¹¹

I Västerås har troligtvis ingen myntning bedrivits innan år 1480, då en myntordning utfärdades för myntmästaren Cornelius Jacobsson. Myntverket i staden hade då varit inaktivt sedan Erik av Pommerns (1396–1439) regering. Återinvigningen hängde säkerligen samman med upptäckten av rika silverstreck vid Östra Silvberget, se nedan. Västerås låg ju närmare än Stockholm när silvret från gruvan skulle inköpas och omvandlas till mynt.

I april 1511 drabbades Västerås av en omfattande brand, vilken började i gatubodarna vid torget där myntverket också var beläget.¹² I brev till Svante Nilsson berättade Arvid Siggesson om att myntmästarens redskap var uppbrända och att myntningen därför var inställd.¹³ År 1513

var den i gång igen; Kettil Påvelsson skickade då 193 ½ lödiga marker silver till myntet och informerade samtidigt Sten Sture den yngre om att där nu fanns 2 520 marker.¹⁴

Cornelius Jacobsson var myntmästare i Västerås under en lång period. En myntordning utfärdades för honom av rådet den 12 september 1480 och han torde därefter ha varit verksam i staden ända till i början av 1505, då han avled.¹⁵ Den 28 juni avhandlades nämligen hans testamente i Stockholms rådstuga, då också hans bror Evert Jacobsson från Haag i Nederländerna var närvarande.¹⁶

Mäster Cornelius efterträddes troligen av Didrik, som nämns i flera brev från år 1508.¹⁷ Det har föreslagits att han skulle vara identisk med den senare i Stockholm verksamme myntmästaren med samma namn – som var gift med Gustav Vasas kusin Birgitta Cristiernsdotter – vilket är möjligt men ej säkert.¹⁸ Hur länge han bedrev myntning i Västerås är oklart; halvörtugar som slagits i Sten Sture den yngres namn är dock förhållandevis sällsynta, vilket tyder på att verksamheten varit av begränsad omfattning.

Tillförseln av silver

Myntningen på kontinenten under 1400-talet kännetecknas av sjunkande volymer, förorsakat bland annat av bristen på silver. Det har antagits att denna hängde samman med underskottet i betalningsbalansen mellan Europa och Främre Orienten.¹⁹ Till detta kom långvariga krig, epidemier och hungersnöd som också ledde till en negativ befolkningsutveckling.

1. Stockholms stads privilegiebrev 1 maj 1436 med 54 bevarade sigill.
Punkten 8 behandlar stadens roll i kontrollen av myntningen.

FOTO: STOCKHOLMS STADSARKIV. PUBLIC DOMAIN.

Hur dessa förhållanden påverkade myntningen i Sverige är hittills outrett. På kontinenten synes krisen i silvertillförseln ha nått sin kulmen vid mitten av 1400-talet, då många myntverk stod stilla. Även i vårt närområde gjorde sig detta fenomen gällande; vid myntverket i Reval (nuvarande Tallinn) sjönk aktiviteten kraftigt under 1440-talet. Även i Danmark kan samma förhållanden påvisas.²⁰

Det ringa antalet mynt som kan dateras till perioden 1470–1478 tyder på att även den svenska myntningen påverkats.²¹ De återkommande förbuden mot utförsel av mynt och silver indikerar också att betalningsströmmarna gick i en för Sverige negativ riktning. Förbud mot export utfärdades åren 1473, 1474, 1486, 1493 och 1499.²² Därutöver infördes en silvertull år 1453, som förnyades 1478.²³ Den innebar att vid införsel av gods skulle för varje 40 marks värde en lödig mark silver lämnas av importören till Myntet. I 1478 års stadga infördes även en tull på införseln av danskt mynt, samtidigt som de redan

cirkulerande danska hvidernas kurs fastställdes till 3 penningar stycket. Detta tyder på att man hade problem med importen av danska hvider, som antagligen trängde ut de bättre svenska mynten i cirkulationen. I en stadga år 1499 föreskrevs en tull om var tredje penning på danskt mynt, vilket tyder på att problemet fortfarande inte var löst.²⁴

Silvertillförseln till myntverken förbättrades genom upptäckten av nya gruvor. Östra Silvberget i Tuna socken i Dalarna nämns för första gången i urkunderna år 1483 men har sannolikt påträffats några år tidigare.²⁵ Öppnandet av myntverket i Västerås år 1480 torde ju hänga samman med bearbetningen av de nya silverstrecken. I en förordning om silvers renande och avlämnande till myntet, utfärdad 1489, förbjöds "Silvbergsmännen" att sälja till annan än myntmästaren "på det att myntet måtte förökas". Myntmästaren skulle i sin tur inte betala mer än 10½ mark för en lödig mark finsilver, vilket kan jämföras med den då gällande kursen

mellan mark silver och mark penningar, som torde ha varit 1:13.²⁶ År 1499 förnyades bestämmelsen om att silver från "Sölffberget" skulle säljas till Myntet, nu till det i Stockholm.²⁷

Nedgången vid Östra Silvberget något decennium senare ägde rum ungefär samtidigt som de rika fyndigheterna vid Salberget upptäcktes. De styrande i riket hade tidigare ägnat stort intresse för det gamla berget men flyttade nu över till det nya. Riksförständerna såg nämligen själva till att bli intressenter i gruvorna, liksom kyrkan. Sten Sture den äldre ägde två hyttor vid Östra Silvberget, vilka sedermera tillföll Gustav Vasa via arv. År 1498 fick herr Sten även en andel i en ny fyndighet vid Silvberget av kung Hans.²⁸ Ärkebiskopen Jakob Ulfsson höll sig också framme; han fick följande år en andel av kungen. Den gamla Storgruvan vid Silvberget låg då nere, troligen på grund av ras.²⁹

Silvergruvan vid Salberget nämns för första gången i källmaterialet i början av januari 1511. Sten Sture den yngre fick samma år en andel i gruvan

av sin far Svante Nilsson.³⁰ När herr Sten följande år utfärdar gruvprivilegier för Salberget sägs det också i dem att fyndigheten ”nästförlidna år funnit är”; av allt att döma har den således upptäckts år 1510. I privilegierna stipulerades att allt silver som utvanns vid gruvan skulle ”ingenstans säljas utan in på Riksens Mynt i Stockholm och Västerås”. Den som bröt mot bestämmelsen blev som straff av med såväl sin andel i gruvan som det illegalt försålda silvret och skulle därutöver erlægga 40 mark i böter.³¹

Myntförsämringen år 1510

Den 2 november 1509 skrev ärkebiskop Jakob Ulfsson från sin fasta borg Almarestäket till riksföreståndaren Svante Nilsson. Brevet innehöll ett enda ärende, nämligen myntfrågan. Myntningen stod stilla och diskussioner hade förts i rådet hur man skulle kunna få i gång den igen. Ärkebiskopen bifogade ett utkast till brev i ärendet – förmodligen en myntordning – som han bad herr Svante skriva ut på pergament och få beseglat av honom själv och ”andra goda herrar”. ”Den gamla stadgan, som förr gjort var om myntet” bifogades också; sannolikt rörde det sig om 1478 års myntordning.³²

Nästa gång frågan gör nedslag i det bevarade källmaterialet är den 16 februari 1510, då Svante Nilsson svarar ärkebiskopen. Myntet stod tydligen fortfarande stilla och herr Svante hade diskuterat frågan med köpmännen från Stockholm när han besökte distingen i Uppsala i januari. Riksföreståndaren lade ut texten och anförde att han blivit utsatt för ”tal, rop och klagan” på grund av att myntningen stod stilla. Man ville ”lysa upp” den gamla örtugen till 12, den nya till 10, samt fyrken till 5 penningar. Det sades ej klart i brevet, men detta innebar att de mynt som därefter präglades skulle äsättas sitt nominella värde, det vill säga 8 penningar för örtugen och 4 penningar för fyrken. Herr Svante bad om ärkebiskopens åsikt i frågan.³³

Förslaget från herr Svante innebar en haltförsämring av myntet med en femtedel. Att en sådan kort därefter verkligen genomförts styrks av andra källor. I april 1511 skrev Arvid Siggesson till Svante Nilsson och berättade bland annat att myntmästaren i Västerås klagat över myntordningen och sagt sig tjäna mer ”efter den gamla stadgan”.³⁴ I rådets klagomål mot herr Svante år 1511 påstods att de ofta gett honom råd om hur myntet skulle ”bliva vid makt”, men att riksföreståndaren dem ”oåtsport” (utan att fråga) hade ”förnedrat och förargat” myntet, så att kronan, kyrkan och ridderskapet förlorat var femte penning på den årliga räntan.³⁵ I januari 1513 skrev också biskopen i Linköping, Hans Brask, till Sten Sture den yngre om bland annat silver- och myntsituationen. Sedan myntet ”lätades” hade köpmännen höjt priserna på sina varor, så att de blivit kompenserade. Även han klagade över att kyrkans inkomster därigenom försämrats.³⁶

Av rådets brev framgår att Svante Nilsson genomfört myntförsämringen på villkor som det inte accepterat. I samma brev klagade man också över att herr Svante bedrivit myntning på Stockholms slott, utan ”de gode män tillskickade av Stockholms stad” beretts tillfälle att ta prover av varje smältning. Av gammal hävd hade staden nämligen haft kontroll över myntningen,³⁷ medan rådet beslutat om myntfoten tillsammans med riksföreståndaren. Genom att flytta myntningen till slottet och samtidigt försämla silverinnehållet utan rådets medverkan, så hade herr Svante kringgått de båda kontrollfunktionerna.

Efter myntförsämringen år 1510 cirkulerade således fyra olika myntslag i riket:

- 1) ”Gamla” örtugar (slagna före 1478) = 12 penningar.
- 2) ”Nya” örtugar (slagna efter 1478) = 10 penningar. Fyrkar, därefter kallade ”femlingar” (slagna 1478-1510) = 5 penningar.³⁸

3) Fyrkar (slagna från 1510) = 4 penningar.³⁹

4) Penningar (brakteater).

Svante Nilssons myntning av örtugar är än så länge omgärdad av frågetecken. En typ med Natt och Dags släktvapen i åtsidans omskrift är endast känd i tre exemplar,⁴⁰ men en pågående stampundersökning av de anonyma Sankt Eriks-präglingarna – se nedan – kommer troligen att förändra vår kännedom om herr Svantes örtugmyntning. Myntningen av örtugar synes dock ha varit sparsam under efterträdaren; en liten emission årtalsförsedda sådana slogs år 1512, men i övrigt har inga andra örtugar hittills kunnat dateras till Sten Sture den yngres regering.

Vikt och halt för penningar (brakteater) föreskrivs i myntordningarna – se tabellen här intill – och de har säkert också slagits. Det märkliga är dock att de i 1449 års myntordning är 5-lödiga, medan de i 1478 års fortfarande håller samma finvikt. Detta rättas till i 1479 års myntordning, där halten i penningen sänks till 4 lod. De 5-lödiga penningarna återkommer dock i såväl 1480 som 1497 års föreskrifter, vilket måste vara ett misstag.

Myntförsämringen har tydligen fortsatt senare. Biskop Hans Brask eller hans medarbetare, kanslern Hans Spiegelberg, skisserar kortfattat händelseförloppet i en promemoria som upprättats vid årsskiftet 1523/24. Gamla örtugen gällde först för 8 penningar, sedan blev den ”upsatt” till 10 penningar (1478), därefter till 12 penningar (1510) ”och så allt uppåt till dess hon är nu satt på 18 svenska penningar”.⁴¹ Kursen för den ”gamla” örtugen gick således på kort tid upp med 50 %.

Från år 1518 gavs de danska klippingarna som slogs i Malmö (och i Stockholm från 1520/21 samt av Gustav Eriksson från 1521) ut för 1 skilling stycket, vilket motsvarade 12 penningar eller en gammal örtug. Enligt promemorian i Hans Brasks kopiebok råkade dock klippingarna i sådant vanrykte på grund av sin låga

MYNTORDNINGAR 1449–1524

År	Valör	Lödighet ¹	Antal/mark ²	Vikt (g)	Halt (1/1000)	Finvikt (g)
1449 ³	Örtug	10 lod	136 st	1,55	625	0,97
	Penning	5 lod	672 st	0,31	312,5	0,10
1478 ⁴	Örtug	8 lod	136 st	1,55	500	0,77
	½ örtug	6 lod	212 st	0,99	375	0,37
	Penning	5 lod	672 st	0,31	312,5	0,10
1479 ⁵	Penning	4 lod	672 st	0,31	250	0,08
1497 ⁶	Örtug	8 lod	136 st	1,55	500	0,77
	½ örtug	6 lod	212 st	0,99	375	0,37
	Penning	5 lod	–	–	312,5	–
1524 ⁷	Örtug	7½ lod	144 st	1,46	469	0,68
	Fyrk	5½ lod	224 st	0,94	344	0,32
	Penning	3½ lod	960 st	0,22	219	0,05

Övriga samtida uppgifter⁸

Örtug Sten Sture d.y.	7 lod 3 kv	144 st	1,46	484	0,71
Fyrk Sten Sture d.y.	5 lod 3 kv	228 st	0,92	359	0,33
Penning, krönt huvud	3 lod 3 kv	–	–	234	–
Penning, krönt A	3 lod 1 kv	–	–	203	–
Penning, ”sist slagna”	3 lod 1 kv	–	–	203	–

Noter

¹ 1 mark = 16 lod; 1 lod = 4 kvintin.

² 1 mark = 210,3 gram.

³ Myntordning 2/5 1449 för Heyne van Nadelwijk i Stockholm, Liedgren 1967 s. 12f.

⁴ Myntordning 4/7 1478 för Hans Grave i Stockholm, Liedgren 1969 s. 72f.; likalydande 12/9 1480 för Cornelius Jacobsson i Västerås, Liedgren 1965 s. 32f.

⁵ Myntordning 10/3 1479 för Hans Grave i Stockholm, Liedgren 1967 s. 16f.

⁶ Myntordning 4/12 1497 för Mickel Johansson i Stockholm, Liedgren 1967 s. 18ff.

⁷ Myntordning 6–10/4 1524 för Gynther Laays i Västerås, Liedgren 1965 s. 33f.

⁸ ”Probe secundum magistrum Henricum”, Liedgren 1969 s. 86.

silverhalt, att de i handeln inte räknades till ett högre värde än en hvid (3 penningar), vilket också var den kurs som de nedsattes till år 1524 innan de förklarades ogiltiga. Trots detta vidhöll såväl Christian II som riksförståndaren Gustav Eriksson (Vasa) att de skulle räknas i 18 penningar, det vill säga 1521 års kurs för den gamla örtugen.

Något hade således hänt med det svenska myntet under åren dessförinnan. I 1524 års myntordning för Gynther Laays i Västerås sägs att han skall slå ”örtugar som nu gäller 12 penningar stycket” och ”fyrkar som nu gäller 6 penningar stycket”.⁴² Det var med andra ord inte tal om att prägla mynten efter nominalvärdet 8 respektive 4 penningar, utan utmynt-

ningsgrunderna måste ha motsvarat 1510 års.

Som vi kan utläsa av tabellen här intill, så kan det inte ha varit myntningen av örtugar – som ju var sparsam under 1510-talet – eller fyrkar som drivit inflationen under de sista åren av Sturetiden. Då återstår endast penningarna som slogs i brakteatform. Att sådana präglats under dessa år framgår av det bevarade källmaterialet. År 1511 var myntmästaren i Västerås ovillig att prägla ”småpenningar” på grund av det större arbetet med dem.⁴³

I Hans Brasks kopiebok finns en redogörelse för olika myntslags silverinnehåll som en magister Henrik meddelat. Han talar där om dels ”svenska småpenningar med

huvudet”, det vill säga brakteater med krönt framvänt huvud, dels två slag av ”småpenningar med krönt A”, där de senare anges vara de som slogs ”nu sist”. Det rörde sig med andra ord om brakteater slagna i Stockholm respektive Västerås. Eftersom de förtecknas omedelbart efter ”unge herr Stens” örtugar och fyrkar, så kan vi anta att de tillhör samma tid.⁴⁴

Dessa brakteater var endast drygt 3-lödiga; vi vet dock inte hur många som slogs av en mark verksilver. 1524 års myntordning kan ge en indikation härvidlag. Penningarna skulle vara 3½-lödiga och slås till ett antal om inte mindre än 960 på en mark verk. Finvikten blev då så låg som 0,05 gram, vilket var hälften av 1449 års. Vi kan med andra ord anta att det var

en förhållandevis stor utmyntning av låghaltiga brakteater som drev upp kursen på såväl gamla som nya örtugar och fyrkar under de sista åren av Sten Sture den yngres regering. De bevarade mynten är dock sällsynta; ett fåtal 3-lödiga brakteater från Stockholm och Västerås är kända. Dessa har daterats till Svante Nilssons tid, men torde vara slagna senare.⁴⁵

Svante Nilssons mynt

Svante Nilsson (Natt och Dag) valdes till riksföreståndare den 21 januari 1504; företrädaren Sten Sture den äldre hade avlidit i mitten av december året innan. Herr Svante avled i sin tur någon gång mellan den 31 december 1511 och 2 januari 1512 på Västerås slott. Sonen Sten Sture den yngre valdes till riksföreståndare den 23 juli 1512. Den ende av de tre som präglat mynt i eget namn är Sten Sture den yngre. De båda andra riksföreståndarna slog sina mynt med nationalhelgonet Erik den heliges namn och titel; på Svantes mynt förekommer dessutom familjen Natt och Dags vapensköld i omskriften. Kung Hans kortvariga myntning (1497–1501) är också en kronologisk ledfynd bland de i övrigt anonyma präglingarna.

De årtalslösa präglingarna i Sankt Eriks namn utgör ett dateringsproblem i det sena 1400-talets myntserie. Det stora fyndet från Västerås år 1972, innehållande 16231 mynt och troligen nedlagt 1520, blev startskottet för ett närmare studium av Sturemyntens kronologi. Tyvärr har det hittills inte resulterat i annat än vissa specialundersökningar.⁴⁶ Sedan den flitige Jonas Rundberg tagit sig an det omfattande arbetet med att stampstudera periodens mynt, finns det dock en förhoppning om att de äntligen skall kunna fördelas korrekt mellan de olika myntherrarna.⁴⁷

Redan nu kan vissa iakttagelser göras. I litteraturen har hittills inga Stockholmspräglingar kunnat dateras till Svante Nilssons regering. Att myntning bedrivits i staden under hans tid är ju belagt, som nämnts ovan. Av allt att döma är dock halv-

2. Svante Nilsson (1504–1512). Västerås, örtug.
Ex Elias Brenner. Detta och följande foton i skala 1,5:1.

FOTO: PUSHKINMUSEET, MOSKVA.

3. Stockholm, 1/2 örtug. S utan bitecken.
Lagerqvist 1970 (Sten Sture d.ä.) nr 14.
Ex Frösell, MISAB auktion 1 nr 254.

4. Stockholm, 1/2 örtug. S med kors i rundlarna.
Lagerqvist 1970 (Sten Sture d.ä.) nr 12a.
Ex Frösell, MISAB auktion 1 nr 250.

örtugarna som försetts med ett S med vågrätt streck slagna under Svantes regering; dessa har tidigare förts till Sten Sture den äldre.⁴⁸

I avvaktan på Rundbergs undersökning kan vi inte dra några säkra slutsatser vad beträffar myntningen från 1504 och framåt, men det ver-

kar som om såväl Svante Nilsson som Sten Sture den yngre fokuserat sina myntningar på halvörtugar och penningar. Svantes örtug med Natt och Dag-vapnet är ju endast känd i tre exemplar, medan herr Stens örtug från 1512 i dess olika varianter är mer frekvent, men fortfarande säll-

5. Västerås, 1/2 örtug. Natt och Dag-vapnet som initialtecken i båda omskrifterna. Lagerqvist 1970 (Svante Nilsson) nr 3b. Ex Frösell, MISAB auktion 1 nr 292.

6. Västerås, 1/2 örtug. Kors i ring som initialtecken i båda omskrifterna. Lagerqvist 1970 (Svante Nilsson) nr 6a. Ex Frösell, MISAB auktion 1 nr 296.

synt förekommande. Därutöver kan ett antal stamplar till anonyma örtugar från Västerås kopplas till såväl Svantes örtug som dylika från kung Hans regering. Dessa är med andra ord troligtvis slagna antingen för herr Svante, eller under Sten Sture den äldres sista regentperiod, 1501–1503.⁴⁹

I myntordningarna från åren 1478, 1480 och 1497 finns en begränsning i präglingsvolymen för halvörtugarna angiven. Den fick inte utgöra mer än en tredjedel av den totala utmyntningen. Likaså limiterades myntningen av penningar till 100 marks vikt per år. Ingen av dessa begränsningar synes ha respekterats.⁵⁰

Som vi ovan har konstaterat genomfördes en relativt stor haltsänkning i mynten i början av år 1510. I det senare 1500-talets myntserier försågs präglingarna ibland med speciella tecken, så att de invigda vid myntverken och administrationen skulle

kunna skilja bättre mynt från sämre vid inväxling och uppbörder. Det ligger med andra ord nära till hands att anta att så också har skett år 1510.

Vid haltsänkningen år 1478 löstes problemet genom att mynten försågs med detta årtal, vilket med andra ord inte betecknar präglingsåret utan tidpunkten för utfärdandet av den gällande myntordningen. De årtalsförsedda mynten har därefter präglats under Hans Graves tid som myntmästare i Stockholm 1478–1483. Samtidigt infördes också halvörtugen som nominal, vilken inte hade präglats tidigare. År 1480 tillkom myntverket i Västerås, som tydligen fick ta hand om silvret som utvanns vid gruvorna i Dalarna. Dess mynt fick också ett distinkt utseende, som allmänheten lätt kunde känna igen. Under de följande tre decennierna var myntningen av större volym i Västerås jämfört med Stockholm, vil-

ket kan utläsas av antalet begagnade stamplar.

På Svante Nilssons halvörtugar från såväl Stockholm som Västerås dyker ett litet bildelement upp, som kan indikera att de slagits efter den nya myntfoten. Det rör sig om kulkorsen i bågarna på bokstaven S på vissa av mynten från Stockholm⁵¹ samt ett motsvarande tecken i form av ett kors i ring i omskrifterna på halvörtugarna från Västerås.⁵² Det kan knappast vara en tillfällighet att samma typ av tecken uppträder på präglingar från de båda myntorterna. Förslagsvis betyder avsaknaden av korstecknet att mynten slagits före haltsänkningen 1510, medan mynten med korset präglats med den nya, sämre halten. Förhoppningsvis kan den pågående stampundersökningen av periodens mynt bringa klarhet i frågan, speciellt om den kan följas upp med ett större antal haltanalyser.

Tidigare utförda analyser i samband med bearbetningen av Västeråsfyndet visar på att vissa av Stureperiodens mynt har en ovanligt hög guldhalt. Exempelvis 1478 års mynt samt kung Hans präglingar tillhör denna grupp, medan Sten Sture den yngres mynt har en låg eller mycket låg guldhalt.⁵³ Detta hänger säkerligen samman med silvrets ursprung. Det är ett välkänt faktum att malmen från Östra Silvberget var "gyldisk", det vill säga att den uppvisade en förhållandevis hög guldhalt. När Gustav Vasa återupptog brytningen under 1550-talet skedades guld ur silvret. Vid såväl slutet av 1600- som vid mitten av 1700-talet präglades även speciella dukater av guld från Östra Silvberget.⁵⁴ Malmen från Salberget innehöll också guld, men inte i samma halter.

Eftersom fyndigheterna vid Östra Silvberget synes ha haft sin storhetstid under 1480- och 1490-talen, medan Salberget inte kom i drift förrän efter 1510, kan guldhaltarna i de anonyma Sankt Eriks-mynten användas som ett instrument vid datering.

Sammanfattning

Silverbrist och myntförsämringar i vårt närområde har även påverkat den svenska myntningen under Sturetiden. Vid två tillfällen, 1478 och 1510, har man varit tvungen att officiellt sänka myntens silverinnehåll för att göra präglingen lönsam. Silvertillförseln har också underlättats genom upptäckten av nya gruvfyndigheter, cirka 1480 vid Östra Silvberget och 1510 vid Salberget. Enligt utfärdade förordningar har bergsmännen varit tvungna att sälja allt silver från utvinningen till myntverket i Stockholm och Västerås för ett rabatterat pris.

På Svante Nilssons mynt från såväl Stockholm som Västerås uppträder ett speciellt korstecken som förslagsvis kan sättas i samband med haltsänkningen år 1510. Myntförsämringen har dock fortsatt under 1510-talet, vilket indikeras av kursen på den så kallade gamla örtungen (präglad före 1478), som ökade från 12 penningar år 1510 till 18 penningar cirka 1520. Eftersom försämringen inte kan sättas i samband med myntningen av örtugar eller fyrkar måste den ha berott på präglingen av penningar i brakteatform. Enligt samtida uppgifter var nämligen de sist präglade under perioden inte mer än 3-lödiga.

Noter

- ¹ De örtugar och fyrkar som slagits i Åbo och tidigare förts till Sten Sture den äldre anses numera vara präglade i början av 1520-talet, se bland annat T. Talvio: Sankt Henrik på mynt, *NNÄ Ny serie*, 1, 2014 s. 201–211. Här bortses även från de två unika mynten som slagits för Nils Sture, tidigare identifierad med den så kallade Daljunkaren, men enligt L. O. Lagerqvist präglade av Svante Nilssons far, Nils Bosson (Sture), se Om de mynt som attribuerats till den s.k. Daljunkaren, *NNÄ* 1962 s. 79–97; se även *NNÄ* 1979–80 s. 230.
- ² K. A. Wallroth: *Myntdirektörens årsberättelse för år 1926*. Stockholm 1927, s. 74ff.

- ³ J. Wändesjö: Ceres 13. Stockholms stad, Gamla stan, Raå 103. Arkeologisk förundersökning 2010, SR 1178. *Stadsmuseet rapporterar* 49, s. 3.
- ⁴ *Stockholms stads tänkeböcker 1544–1548* (Stb), utg. J. A. Almquist. Stockholm 1936, s. 207.
- ⁵ Herr Svante Stures acta och handlingar. *Handlingar rörande Skandinaviens historia* 20 (HSH), Stockholm 1835, s. 261.
- ⁶ B. Hemmingsson: Hans Grave, Otte Brakel och myntningen i Stockholm 1478–83. *NNUM* 2002/7/8 s. 127–135. Myntordningar utfärdades för Grave den 20/7 1478 och 10/3 1479, se J. Liedgren: Kontrakten med myntmästarna i Stockholm och Uppsala 1449–1527. *NNÄ* 1967 s. 16f.
- ⁷ *Stockholms stads tänkeböcker* II:2, 1483–1492, utg. J. A. Almquist. Stockholm 1944, s. 498, 522.
- ⁸ W. Jesse & N. L. Rasmusson: Die deutschen Münzmeister in Schweden. *NNÄ* 1963, s. 71. Notke är mer känd som framstående konstnär; han har ansetts vara upphovsmannen till skulpturgruppen S:t Görän och draken i Stockholms storkyrka, vilket numera är omdiskuterat, se P. Tångeberg: *Wahrheit und Mythos – Bernt Notke und die Stockholmer St.-Georgs-Gruppe – Studien zu einem Hauptwerk niederländischer Bildschnitzerei*. Ostfildern 2009.
- ⁹ Mickel Johansson kom från Norge i augusti 1496, se *Stockholms stads tänkeböcker* II:3, 1492–1500, utg. J. Almquist, Stockholm 1933, s. 302. En myntordning utfärdades för honom av kung Hans den 4/12 1497, se Liedgren 1967 s. 18ff. Troligen fick Mickel även en myntordning vid ankomsten året innan av riksföreståndaren Sten Sture den äldre och rådet. I tänkebokstexten sägs nämligen att han väntade på ”det brev han skall hava av riket om myntet”. Han nämns sista gången år 1505, se *Stockholms stads tänkeböcker* II:4, 1504–1514., utg. J. A. Almquist, Stockholm 1931, s. 66.
- ¹⁰ *Svenskt diplomatariums huvudkartotek, Riksarkivet* (SDHK) 36 208, 37 900; den senare tryckt i *Handlingar till Nordens historia 1515–1523*, I: *Historiska handlingar* 39, Stockholm 1967–69 nr 203. Enligt 1520 års notis tog kung Christian II:s fogde Henrik Slagheck den 17/12 ”stark borgan” av mästare Örjan myntmästare, se *Stockholms stads tänkeböcker* II:5, 1514–1520, utg. J. A. Almquist, Stockholm 1933 s. 295. Örjan har tidigare identifierats med myntmästaren i Malmö, Jörgen Kock, vilket är mindre troligt. Han skulle knappast ha behövt ställa borgen genom sex löftesmän igen, eftersom han redan var kungens myntmästare sedan flera år tillbaka. Jörgen Kock synes för övrigt ha besökt Stockholm först i april följande år. Staden kapitulerade den 5/9 och Christian II kröntes i Stockholms storkyrka den 4/11 1520.
- ¹¹ Stb vol. II:5, 1514–1520, s. 8, 268.
- ¹² SDHK 37 005.
- ¹³ SDHK 36 972; brevet tryckt i *Gamla papper angående Mora socken, II: Arvid Siggessons brevväxling (ASB)*, utg. L. Sjödin, Västerås 1937, s. 25f.
- ¹⁴ SDHK 37309; tryckt i *Diplomatarium Dalecarlicum. Urkunder rörande landskapet Dalarna 1* (DD), utg. C. G. Kröningssvärd, Falun 1842 nr 229 (med fel år).
- ¹⁵ Myntordningen den 12/9 1480 tryckt i J. Liedgren: Kontrakten med myntmästarna i Västerås 1480–1538, *NNÄ* 1965 s. 32f. Cornelius synes ha haft en omfattande affärsverksamhet och ägt flera fastigheter, inte bara i Västerås; han nämns till exempel i *Stockholms tänkeböcker* åren 1498–1499; Stb vol. II:3, 1492–1500 s. 360, 437, 455.
- ¹⁶ Stb vol. II:4, 1504–1514 s. 71f.
- ¹⁷ SDHK 36 208, 36 236, 36 238; tryckta i ASB s. 304, 306, 310.
- ¹⁸ N. L. Rasmusson: art. ”Myntmästare” i *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid* (KL) band XII, Malmö 1967 sp. 66. B. Hemmingsson: Ännu en myntmästare i Stockholm under 1520-talet. *Sveriges mynt 1521–2021. Studier*. 2023, s. 7.
- ¹⁹ Litteraturen kring den så kallade silversvälten är omfattande; begreppet myntades av John Day i en artikel i *Past and Present* 79, 1978: The Great Bullion Famine in the Fifteenth Century. Han återkom till frågan i en uppsats i *NNÄ* 1981 (s. 12–29): The Question of Monetary Contraction in Late Medieval Europe.
- ²⁰ I. Leimus: Die spätmittelalterliche grosse Wirtschaftskrise in Europa – war auch Livland davon betroffen? *Forschungen zur baltischen Geschichte* I, 2006 s. 64; B. Poulsen: A Monetary Contraction in Late Medieval Danmark? *NNÄ* 2000–2001 s. 319–334.

- ²¹ J. Rundberg: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre, ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie.* SNF Monografier, Stockholm 2005, s. 33, 336ff.
- ²² 1473: *Privilegier, resolutioner och förordningar för Sveriges städer, I: 1251–1523* (PRF), utg. N. Herlitz, Stockholm 1927 nr 176 punkt 49; 1474: PRF I nr 181 punkt 19-22; 1486: Stb II:2, 1483-1492 s. 133; 1493: PRF I nr 205 punkt 9; 1499: PRF I nr 224 punkt 2.
- ²³ 1453: Liedgren 1967 s. 13ff; 1478: j. Liedgren: *Texterna om myntning i Hans Brasks kopiebok A6, NNÅ 1969*, s. 74f.
- ²⁴ PRF I nr 224 punkt 1.
- ²⁵ E. Samuelsson: *Medeltid och femtonhundratals. Stora Tuna, en sockenbeskrivning utgiven av Stora Tuna församling*, Falun 1959, s. 142. Se även G. Ekström: *När upptäcktes Östra Silvberget? Historisk tidskrift 1948* s. 126–134.
- ²⁶ DD I nr 143.
- ²⁷ PRF I nr 224 punkt 3.
- ²⁸ Samuelsson 1959 s. 147f.
- ²⁹ Se brev från allmogen på Silverberget 7/8 1503 till Svante Nilsson, vari de klagar över sin fattigdom eftersom de inte haft någon gruva på tre år som de kunnat få sin bärgning från; SDHK 34654, tryckt i DD I nr 187.
- ³⁰ SDHK 36895, 36936.
- ³¹ SDHK 42828; privilegierna tryckta i C. G. Styffe: *Bidrag till Skandinavien historia ur utländska arkiver 5*, Stockholm 1884, nr 409.
- ³² SDHK 36596, tryckt i Styffe 1884 nr 285; I. Hammarström: *Finansförvaltning och varuhandel 1504–1540*, Uppsala 1956 s. 388 not 73.
- ³³ SDHK 36678, tryckt i Styffe 1884 nr 292; Hammarström 1956 s. 130.
- ³⁴ SDHK 36972, tryckt i ASB s. 25f.
- ³⁵ Tryckt i HSH 20 s. 260f.
- ³⁶ SDHK 37338.
- ³⁷ Se 1436 års privilegiebrev för Stockholms stad, tryckt i PRF I s. 80.
- ³⁸ Betr. benämningen ”femlingar”, se N. L. Rasmusson: art. ”Fyrk” i *KL* band V, Malmö 1960 sp. 41.
- ³⁹ Det tidigaste kända skriftliga belägget för benämningen fyrk är från år 1507, se art. ”Fyrk” i *KL*.
- ⁴⁰ L. O. Lagerqvist: Svante Nilssons örtug. *Studia Numismatica Upsaliensia 4, Opus Mixtum*. Uppsala 2009, s. 133–140. Ett tredje exemplar finns i Pushkinmuseet i Moskva; det kommer ursprungligen från Elias Brenners samling, se J. Krasnobaeva: *Sveonum monumenta vetusta. The Numismatic Collection of Elias Brenner and Pavel Grigorievich Demidov*. Stockholm 2018, s. 185 nr 114.
- ⁴¹ Liedgren 1969 s. 83.
- ⁴² Liedgren 1965 s. 34.
- ⁴³ SDHK 36972, tryckt i ASB s. 25f.
- ⁴⁴ Liedgren 1969 s. 86.
- ⁴⁵ B. Malmer: *Den senmedeltida penningen i Sverige. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens handlingar, Antikvariska serien 31*, Stockholm 1980, de yngre gruppernas datering: tabell 9 s. 97. Se även K. Holmberg: *Den senmedeltida penningen – perioden 1441–1520*. *SNT* 2016:6 s. 138f.
- ⁴⁶ I. Hammarberg & B. Malmer: *The 1972 Västerås Hoard and the Monetary History of Sweden 1470–1520*, *NNÅ* 1982 s. 41–68; på s. 50 förtecknas de åtta stencilerade preliminära rapporterna som utgavs år 1975. För en sammanfattning, se även K. Holmberg: *Riksföreståndaren Sten Sture den äldre – anonym myntning i Erik den heliges namn 1470–1497*, *SNT* 2017:1 s. 10–12
- ⁴⁷ Några preliminära resultat från Rundbergs undersökning redovisas av K. Holmberg: *Från kung Hans till Sten Sture den yngre – örtugsmyntningen 1497–1520*. *SNT* 2017:2, s. 39–41.
- ⁴⁸ L. O. Lagerqvist: *Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt*, Stockholm 1970, s. 132 nr 12–14; se även kommentaren under Svante Nilsson, s. 143.
- ⁴⁹ Holmberg 2017 s. 40. En motsvarande stampkedja existerar för halvörtugarna från Västerås, se samma uppsats s. 39. Stampkedjan för örtugarna behandlas också mer i detalj av K. Holmberg i: Svante Nilssons örtugar, *SNT* 2017:4 s. 90–93.
- ⁵⁰ De enda myntränskaper som är bevarade från senmedeltiden – från åren 1479–1481 – visar att begränsningen för prägling av halvörtugar överskridits med 44 %, medan den tillåtna gränsen för penningarna överskridits flera gånger om; se Hemmingsson 2002 s. 132 och tabell 2 s. 134.
- ⁵¹ Lagerqvist 1970 s. 132 nr 12a.
- ⁵² Lagerqvist 1970 s. 144–145 nr 4–6.
- ⁵³ Hammarberg & Malmer 1982 s. 62 och tabell C, s. 64. Se även Lagerqvist 1962 s. 94, där resultaten från tio haltanalyser av mynt från Sturetiden förtecknas.
- ⁵⁴ Se B. Hemmingsson: *Dukater av guld från Östra Silvberget*, *SNT* 2014:2 s. 31–33 och där anförda källor och litteratur.

Betala gärna nästa års medlemsavgift till SNF redan nu!

Medlemsavgiften år 2025

ÅRSAVGIFTEN FÖR MEDLEMSKAP i Svenska Numismatiska Föreningen är enligt beslut vid senaste årsmöte fortsatt endast 200 SEK per kalenderår för boende i Sverige.

I medlemskapet ingår åtta nummer av Svensk Numismatisk Tidskrift samt fyra nummer av Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad.

Juniorer upp till 20 år betalar endast 100 SEK per år. Medlemmar bosatta utanför Sverige betalar 375 SEK.

Medlemsavgiften till SNF kan sättas in på:

**Plusgiro 150007-3
Bankgiro 219-0502**

Ange att inbetalningen gäller medlemskap år 2025 och i förekommande fall er nya adress.

SNF:s kansli

Georg de Laval och Paduanerna i Paris

Av Kjell Holmberg

En av 1900-talets färgstarkaste svenska samlare av numismatiska objekt var Georg de Laval. Han föddes 16 april 1883 och avled 10 mars 1970. De Lavals numismatiska karriär har genom åren återgivits i ett flertal artiklar i den numismatiska fackpressen; se litteraturförteckningen nedan. Hans livsgärning sammanfattades kort efter hans död av Lars. O. Lagerqvist i *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* 1970. En mera utförlig biografi med numismatiskt fokus publicerades av Jan-Olof Björk i *SNT* 2008.

1. Georg de Laval 1883–1970.

FOTO: ATA EFTER ATELJÉ PAN.

De Laval samlade på många olika typer av numismatiska objekt, men främst mynt. Sin svenska myntsamling avyttrade han redan under 1940-talet och en del av dessa objekt återfinns numera i Avesta Myntmuseum. Hans samling av grekiska mynt såldes internationellt 1955, var efter han helt koncentrerade sig på de romerska mynten. Enligt Björk såldes en stor del av den romerska samlingen på Hirschs auktion 1, 1966, i samband med den första offentliga försäljningen av mynt ur Sven Svenssons samlingar.

Georg de Laval var Svenska Numismatiska Föreningens auktionskommisarie från 1947 till 1965 och ansvarade därmed även för de första auktionerna med material ur Sven Svenssons samlingar, vilka inleddes redan 26 november 1963 i SNF:s regi.

Det torde inte råda något tvivel om att De Laval hade stora kunskaper och kompetens inom det numismatiska området. Detta resulterade dock, av okänd anledning, inte i någon större mängd numismatiska publikationer i hans namn.

Nyligen förvärvade författaren ett objekt som visade sig vara sålt på SNF:s auktion i november 1963 och som kan knytas till Georg de Laval. Objektet utgörs av två kartongskivor, cirka 30×23 cm. *Fig. 2a–b*. På dessa finns monterade ett antal avtryck av så kallade "Paduaner", det vill säga äldre myntliknande objekt avbildande romerska härskare och designmässigt tydligt inspirerade av romerska bronsmynt. Såväl planschernas titel "Romerska kejsarporträtt" som kejsarnas namn under varje avtryck på den första planschen är textade med Georg de Lavals karakteristiska och mycket lätt igenkännliga stil. Detta gäller även utropsnumret på auktionen "776a" i övre högra hörnet på den ena kartongskivan.

776a. Avtryck i röd cellofan av intressanta antika och senare mynt och medaljer, mestadels s.k. paduaner från Paris myntkabinett . . . 01,0.

Objektsbeskrivning i SNF:s auktionskatalog 26 nov. 1963.

Tyvär är några av avtrycken skadade. Ett identiskt utrop, med nr 776b, såldes på samma auktion 1963. Båda klubbades för samma belopp, 22 kronor vardera. Avtrycken är inga avgjutningar, utan definitivt präglade.

Paduanere er en speciel gruppe renessancekopier af romerske mønter fremstillet af Giovanni Cavino fra byen Padua - deraf navnet paduanere. Cavino (1500-1570) var guldsmed af profession, men ellers kendes meget lidt til hans virke. Stemplerne, han brugte, har været i forskellige familiers eje, indtil de i 1670 blev indløst til Bibliothéque de Sainte Genevieve Paris. I dag findes de i Bibliothéque National i Paris, men mange af dem forsvandt i tiden omkring Den franske Revolution. Disse paduanere er sikkert blevet fabrikeret for at tilfredsstille samlere, og tillige har man præget mønter, som slet ikke har eksisteret, bl.a. en sestert fra kejser Otho. Det bedste kendte tegn på en paduaner er portrættet, der som regel er i højt relief, og bogstaverne i omskriften synes ikke altid holdt i samme stil som de originale. Endelig har de aldrig været i omløb og er derfor ikke slæbte.

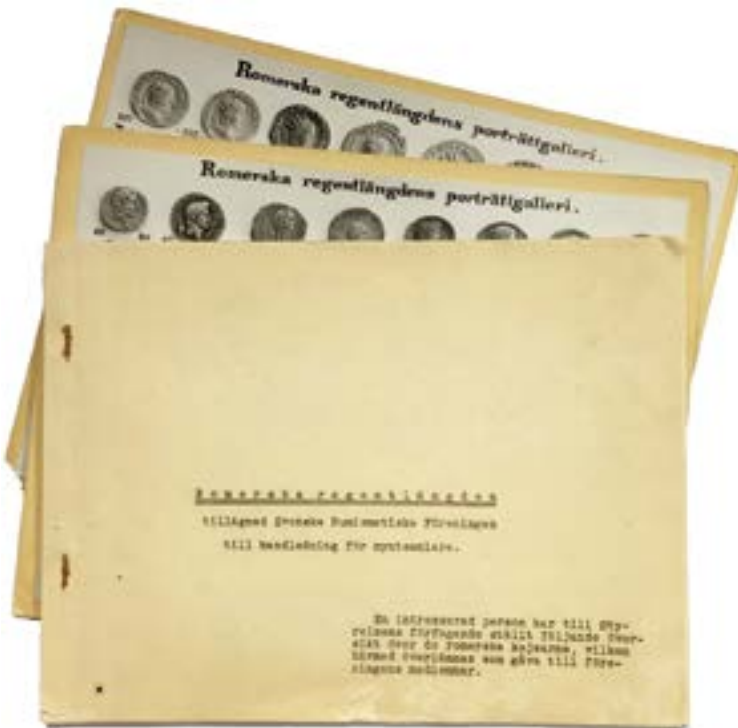
Litt: Zander Klavans: Imitations and Inventions of Roman Coins. Santa Monica 1977.

3. *Numismatisk Leksikon* om paduaner.

2a-b. Pappskivor med uppklistrade avtryck av paduaner.

FOTO: FÖRFATTAREN.

4. Texthäftet till Georg de Laval's fotografiska planscher med "romersk regentlängd".

FOTO: FÖRFATTAREN.

Avtrycken är tunna och har brakteatkaraktär. Materialet är något slags plastmaterial. När de tillkommit är okänt, men då materialet är någon typ av plast bör det vara i modern tid; i alla fall under 1900-talet.

Det finns även noterat, både i auktionskatalogen och på den ena kartongskivan, att avtrycken skulle komma från "Paris Myntkabinett". Paduanerna tillverkades enligt uppgift på 1500-talet. Stamparna förvaras sedan sent 1600-tal i Paris (numera i *La Bibliothèque Nationale de France*); dock inte alla, då några under åren kommit på avvägar. Huruvida dessa två planscher med avtryck av paduaner tillhört Georg de Laval kan naturligtvis inte med säkerhet fastställas, men då han med egen hand både skrivit titel och myntherrarnas namn på dessa, så är det ett ganska rimligt antagande att de faktiskt tillhört honom.

Detta antagande kanske styrks av att Georg de Laval även är känd från två fotografiska planscher med "Romersk Regentlängd", vilka finns

i två något olika utgåvor, samt ett till hörande tryckt texthäfte. Dessa plancher har redan publicerats i SNT av Lindblom och Elfver. Texthäftets utseende framgår av Fig 4.

Litteratur

Björk, J.-O.: Georg de Laval – några anteckningar. SNT 2008:8, s. 180–186.

Elfver, F.: Tillägg beträffande Georg de Laval's myntplanscher. SNT 2003:7, s. 169.

Flenborg, P.: *Numismatisk Leksikon*. Dansk Numismatisk Forening, 1996, s. 269.

Lagerqvist, L. O.: Georg de Laval 16 april 1883–10 mars 1970. NNUM 1970, s. 105–107.

Lindblom, C.-A.: Postum hyllning till Georg de Laval. SNT 2003:5, s. 111.

Rasmusson, N. L.: Georg de Laval in memoriam. *Fornvännen* 1970:3, s. 279–280.

SNF:s auktionslista 26 nov. 1963, nr 776a.

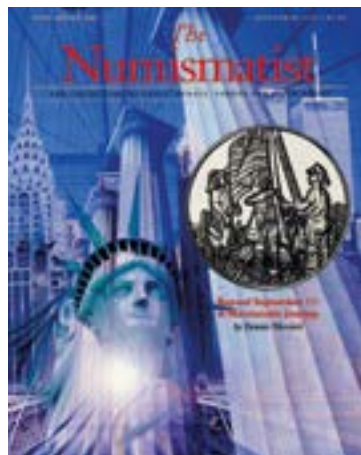
American Numismatic Society

ÄLDRE ÅRGÅNGAR av de amerikanska tidskrifterna *The Numismatist*. For collectors of coins, medals, tokens and paper money samt *Annual Report* och *Numismatic Literature* kommer nu att lämna sin plats på Svenska Numismatiska Föreningens bokhyllor.

De sträcker sig från åren 1964–2002 plus några exemplar från 1930-talet. De flesta årgångarna är kompletta, men det finns även en del där många nummer saknas. Allt är nu paketerat i kartonger i biblioteket på Banérgatan 17.

SNF erbjuder dem till intresserade för egen avhämtning på kansliet. Kontakta i så fall:

info@numismatik.se

Ett nummer av *The Numismatist* som nu bortsänkes.

LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR OCH MYNTKLUBBAR I SNF

SNF bidrar till föredrag i numismatiska föreningar

Om en till SNF ansluten förening vill arrangera ett föredrag på ett medlemsmöte och få bidrag från SNF skall föreningen i god tid kontakta SNF:s kansli – info@numismatik.se – med en förfrågan. Efter arrangemanget skall kvitton på kostnaderna skickas till Svenska Numismatiska Föreningen, Banérgatan 17, 115 22 Stockholm, som ombesörjer ersättningen.

Falu-Borlänge Myntklubb

www.fb-myntklubb.se
fb.myntklubb@gmail.com

Göteborgs Numismatiska Förening

www.gnfinfo.se
gnfinfo@telia.com

Halmstads Myntklubb

Facebook:
sök på Halmstads Myntklubb

Kalmar Myntklubb

www.kalmarmyntklubb.se
info@kalmarmyntklubb.se

Katrineholm Flen Vingåker Myntklubb

www.kfvmynst.se
info@knattebocatering.com

Myntklubben Skilling Banco

urban.enell@gmail.com

Nola Myntklubb, Örnsköldsvik

www.infoom.se/nolamyntklubb
nolamyntklubb@live.se

Norrköpings Myntklubb

www.norrkopingsmyntklubb.se
info@norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska Föreningen i Hässleholm

www.myntforeningen.se
numis.hlm@gmail.com

Numismatiska klubben i Uppsala

www.nku.nu
info@nku.nu

Nässjö myntklubb

n.mynt.se
blarblar408@gmail.com

Sigtuna Myntklubb

www.sigtunamyntklubb.dinstudio.se
pgc21@hotmail.com

Ändringar och tillägg?

Kontakta: info@numismatik.se

Vill även er lokala myntklubb vara medlem? Endast 200 kr i årsavgift.

Stockholms Myntklubb

www.stockholmsmyntklubb.se
pgc21@hotmail.com

Strängnäs Myntklubb

<http://strangnasmyntklubb.webber.se/>
strangnasmyntklubb@hotmail.com

Svenska Pollettföreningen

www.pollett.se
info@pollett.se

Sävsjö Myntklubb

Parallellgatan 19
576 33 Sävsjö

Södra Dalarnas Myntklubb

Hedbygatan 48
776 33 Hedemora

Villstadortens Myntklubb

Paradisgatan 19 D
332 32 Gislaved

Westerbergslagens Myntklubb

Köpmgatan 1 G
777 30 Smedjebacken

Numismatisk afton i Bellmanhuset

VILKEN AFTON! Ett tjugotal medlemmar samlades den 11 september klockan 18 i Bellmanhuset vid Urvädersgränd på Södermalm i Stockholm. Förväntansfullt inväntade vi kvällens värd och berättare, Bengt Gustaf Jonshult, i Ordensällskapet Par Bricoles högtidssal, Riddarsalen. Trubaduren Pierre Ström inledde med Bellmans visor ackompanjerade på luta och underhöll oss även senare under kvällen.

Riddarsalens väggar är nästan helt klädda med sällskapets medlemmars vapensköldar. Dessa har Jonshult beskrivit i boken, *Sällskapet Par Bricoles Vapensköldar, I, 1779–1827* (2023). En av sköldarna tillhörde Par Bricoles stormästare, vinhandlaren Daniel Georg Nescher (1753–1827), sin tids främste bok-, mynt- och tavelamlare, som var en mycket kunnig numismatiker.

På ena väggen i husets forna och enda köksutrymme på bottenvåningen, numera litet kontorsrum, hänger den stora målningen utförd 1796 med Nescher och hans familj, hustru och två små söner sittande tillsammans i en soffa. Att stå ansikte mot ansikte med denne mångsidige stockholms-

Samlaren och stormästaren Daniel Georg Nescher. Detalj ur målning av Anders Eklund, 1796.

FOTO: BENGT GUSTAF JONSHULT.

profil från slutet av 1700- och början av 1800-talet var min sedan länge personliga önskan. Och denna kväll öppnades dörren.

Medaljer och annat med numismatisk anknytning kunde ses i husets montrar. Även den penningkista som tillhört Nescher. Jonshult berättade att Sällskapet Par Bricole är en flitig utgivare av medaljer, troligen den flitigaste i landet. Ett urval av dem har beskrivits i boken *Sällskapet Par Bricoles belöningar* (2022)

Bengt Gustaf Jonshult passade på tillfället att berätta om en kommande bok med titeln *Daniel Georg Nescher. Samlaren och Stormästaren*, som inte hade hunnit fram till visningen och föredraget (men som nu kan visas på sidan 175 i detta nummer av SNT). Denna liksom de två tidigare här

nämnda böckerna finns i SNF:s bibliotek på Banérgatan.

Kvällen avslutades med besök på vindsvåningen och dess två inre små rum, i vilka Carl Michael Bellman bodde i början av 1770-talet och där de flesta av Fredmans epistlar kom till. Bellmans ande svävande i rummen inspirerade till en av hans mest kända sånger. Två hågade var kvällens värd Bengt Gustaf Jonshult och vår medlem Bosse Gunnarsson som tillsammans stämde upp i Fredmans sång 21, mera känd som "Så lunkar vi så småningom", diktad 1787.

Belättna efter två och en halv timmes besök i Bellmanhuset lunkade vi hemåt, nerför husets branta trappor. En minnesvärd kväll.

MGL

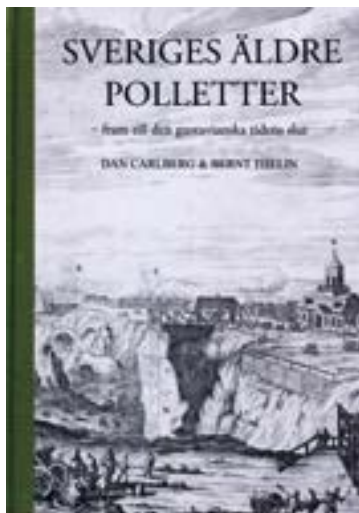
www.bellmanhuset.se

Bengt Gustaf Jonshult, inledde kvällens visning i Riddarsalen.

FOTO: MGL.

Dan Carlberg & Bernt Thelin:
Sveriges äldre polletter – fram till den gustavianska tidens slut.
Wijk Antik. 2024.
175 sidor. Illustrerad.
ISBN 978-91-983598-8-6.

FRAM TILL NU har August Wilhelm Stiernstedts *Beskrifning öfver svenska kopparmynt och polletter*, del II, som handlar om polletter, tillägg av honom själv och Wilhelm Theodor Strokirk, varit de referensverk där man kunnat hitta den mest fullständiga informationen om gamla svenska polletter. I sig utgör de bra exempel på att publikationer inom numismatiken har en enastående livslängd, eftersom samtliga dessa tillkommit under 1800-talet.

Det är mycket efterlängtat att den fasta grunden i pollettforskningen som utgör Stiernstedts och Strokirks verk fått en komplettering på flera viktiga punkter. Deras böcker saknar illustrationer och det är inte helt lätt att utifrån de i och för sig goda beskrivningarna av polletterna föreställa sig hur de såg ut. Bilderna i den nya boken är generöst många och väl fotograferade och underlättar naturligtvis rejält för alla som är intresserade av vår äldre pollethistoria. En del ny kunskap har också grävts fram, vilket har lett till både att beskrivningar och attribueringar har modifierats för att spegla den nya kunskap som tillkommit och att ytterligare

polletter tillkommit. Särskilt viktigt är att komma fram till hur polletterna användes, eftersom den kunskapen till stora delar är försvunnen. Användningen är till hjälp för att förstå hur arbetet gick till och på vilket sätt ersättning betalades ut. Så ökar vår kunskap om vardagens arbete i gångna tider, något som sällan dokumenterats i detalj.

”För att hafva en bestämdare begränsning för denna pollettbeskrifning, skola deri ej andra polletter upptagas än sådana som äro af näfver, något slags metall eller läder”.

Så beskriver Stiernstedt den avgränsning som han själv gjorde. Den olyckliga begränsningen är nu undanröjd. I den nya boken finns även pappolletter medtagna, vilket är en välkommen komplettering. Därmed

publiceras för första gången de nu kända polletterna av papper från den tiden. Tillsammans med Magnus Widells bok *Valuter i brist af löspeningar* från 2022 kompletteras nu vår kunskap om betalningsmedel från 1600- och 1700-talen.

Den nya boken tar även upp polletter från Finland och några svenska besittningar runt Östersjön, som då hörde till Sverige.

Boken innehåller också avsnitt om pollettforskare som haft betydelse för att deras forskning på olika sätt har publicerats och pollettsamlare som genom donationer har utvidgat samlingar på offentliga institutioner. Andreas Bernströms hopsamlade polletter på Nordiska museet och Sven Svenssons delar av sin stora samling, som nu återfinns på Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinetet, utgör viktiga källor för studier. Även de ordförklaringar som sammanställts är en nyttig information för dem som inte utan vidare känner sig hemma i de olika termer som hänger samman med arbetet vid Bergslagens gruvor och industrier.

Så har nu tillkommit ytterligare ett viktigt verk som beskriver polletter i Sverige. Det är glädjande att det minst utforskade området inom numismatiken undan för undan blir dokumenterat.

Bo Gustavsson

Böcker om polletter med lokal utgångspunkt

Stockholmspolletter. Annorlunda pengar i fabrikörens och fattigas stad. Av Monica Golabiewski Lannby & Ian Wiséhn. Kungl. Myntkabinetet – Sveriges Ekonomiska Museum. 2010.

Skånepolletter. Skånska polletter och deras utgivare från äldre tider fram till nutid. Av Bernt Thelin & Magnus Wijk. Wijk Antik. 2016.

Göteborgspolletter. Polletter för krogar, nöjen och sjöfart från början fram till i dag. Av Bo Gustavsson. Göteborgs Numismatiska Förening. 2018.

Dan Carlberg, Monica Golabiewski
Lannby, Bengt Gustaf Jonshult:
Daniel Georg Nescher. Samlaren och Stormästaren. 2024. 95 sidor.
ISBN 978-91-527-1671-7.

Numismatiska forskningsgruppen

Roman denarii 2024:2. Hoards and Stray Finds in Sweden. Lennart Lind: Skattfyndet från Norrkvie.

www.su.se/numismatiska-forskningsgruppen/nyheter

Stockholms universitet

(Red.) Nanouschka M. Burström & Fleur Kemmers: *Money, Coinage and Colonialism – Entangled Exchanges.* 2024.

Gå på skattjakt!

Ta med barnen till Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinettet på Narvavägen. Följ anvisningarna anpassade för både barn och vuxna. Så får man veta lite om mynt och andra föremål som brukar finnas i funna skatter. Se s. 176 här i SNT.

Carl XII:s nödmynt

Veterinären F.A. Nordeman i Skeninge har för några dagar sedan i Kristbergs socken i Östergötland lyckats komma öfver en antagligen mycket gammal ask af koppar. Enligt ett i den cirkelrunda dosan befintligt, å engelska språket tryckt tillkännagivande under rubrik "Intressant hågkomst från Carl XII af Sverige", skall hon vara uthamrad af en af de stora kopparmynt, som, vägande omkring 3 skålpund, förekommo de första åren af nämde konungs regering.

I midten af locket är fastlödd ett kopparöre från 1685 för att, som den tryckta notisen säger, visa den tidens välstånd i landet. Rundt omkring myntet finnes ingraveradt:

"Då Svea land i krig och örlig låg! man då på kopparmynt slik bilder präglat såg. 1718".

Rundt askens – den är 10 centim. midtöfver och 4,5 centim djup – finnas fastlödda 12 Carls nödmynt, mellan hvilka finnas följande inskriptioner. De kursiverade orden äro namnen på mynten.

Carl XII, Mars och Mercurius samt *Saturnus*, som inbillat sig vara lika god som *Jupiter* gör dig *Flink och Färdig* med *Vett och Vapen* att strida mot den store hjälten *Phoelius* efter de så illa handterat *Publica Fide* och underlåtet sig sälja *Kronan för 1 Daler S.M.*, hvarmed *Hoppet* tog en ända.

Notis i Skeningeposten
18 september 1886

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

[www.facebook.com/
numismatik.se](http://www.facebook.com/numismatik.se)

HOLMASTO MYNTHANDEL

MYNT, SEDLAR, MEDALJER,
MILITARIA M.M.

Alexandersgatan 50
00100 Helsingfors, Finland
+358 9 666 500
holmasto@holmasto.com
www.holmasto.fi

MYNTBUTIKEN I SVERIGE AB

Kyttingevägen 15
181 31 Lidingö

Tidsbokning: 08-684 392 00

KÖPER MYNT – MEDALJER
HEMBESÖK STOCKHOLM

Se exempel på inköpspriser:
www.myntbutiken.se

AUKTIONER & MÄSSOR

November

- 2/11 Finska Numismatiska Föreningen, jubileumsauktion, Helsingfors
- 3/11 MØNTBØRS 2024, Copenhagen Coin Fair, Köpenhamn
- 9/11 Myntkompaniet, myntauktion, Stockholm

Se mer här:
ingemars.se/agenda

BETRAKTELSESRING NUMISMATIK

1700-talets Stockholm & Bellman

Av Monica Golabiewski Lannby

Carl Michael Bellmans skrifter vittnar om hans vänner och bekanta bland konstnärer, samlare, forskare och författare – många av dem var 1700-talets kunniga numismatiker. Här presenteras de liksom Stockholms krogar och kaffehus de besökte, musik och mode, handel och ekonomi.

Bellman förmedlar benämningar på den tidens betalningsmedel (särskilt hans egen ständiga avsaknad av sådana) i sina livfulla poetiska skildringar av livet som han såg det – ”Skalderna ha aldrig råd”, ”När min taskbok jäspar döden” ... Här förklaras de.

392 sidor. ISBN 978-91-639-9784-6.

Pris för medlemmar 250 SEK

Ordinarie pris 350 SEK + ev. porto

info@numismatik.se

Skattjakten

Ett barnspår i
utställningen PENGAR!

Skatten finns inte bara i sagorna. Den finns även i verkligt livet!
Låtta reda på föremål och skatten i utställningen, svarta på väggen
och leta ut det hemliga varet! Från ca 7 år.

E
Ekonomiska museet

Skarabé

Mynt & Guld AB

köper och säljer

MYNT, SEDLAR
och MEDALJER

Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6

411 17 Göteborg

Tel. 031 - 135 088

skarabe@telia.com - www.skarabe.eu

Öppet: Vardagar 10-18

Nya objekt i lager

Kungliga medaljer,
personmedaljer,
jubileum och
mycket mer.

numis.se

NUMIS

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Stiftad 1873

Årsavgiften är för närvarande endast
200 SEK per kalenderår för inrikes medlemmar.

Som medlem får du:

Svensk Numismatisk Tidskrift åtta nummer per år
fyra nummer av *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*.

Inbjudan till föreningskvällar med föredrag m.m.

Reducerat pris på vissa böcker.

Lokala medlemsföreningar stöds genom bidrag till föredrag.

info@numismatik.se

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDANAR

Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur

www.nordlindsmynt.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nälmärken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Hantverkargatan 8
112 21 Stockholm
Tel. 08 – 411 50 81
kontakt@selinsmynthandel.se

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Vi kommer att stänga butiken på
Hantverkargatan 36, Stockholm
info@aktiesamlaren.se
08-611 01 10

Säljer ut mynt, medaljer, ordnar
m.m. Reducerat pris.

Framöver kommer vi att sälja
aktiebrev och äldre handlingar på
vår webbshop.

www.strandbergsmynt.se

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är sedan 1973 en etablerad sammanslutning av för närvarande 19 mynthandlare. Föreningens syfte är att samordna strävanden och idéer angående mynthandels utveckling, uppmuntra vetenskaplig forskning och sprida kännedom om numismatik, samt att skapa varaktiga och vänskapliga förhållanden svenska mynthandlare emellan. Medlemmarna förbinder sig att ej saluföra förfalskade objekt i enlighet med Svenska Numismatiska Föreningens utprop.

CEDERHOLMS MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 076 – 8344684
cederholmsmynthandel@gmail.com

ROBERTO DELZANNO MYNTHANDEL

Villa Långbro – Stockholm
Tel. 0708 – 865008
roberto@delzanno.se
www.delzanno.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08 – 7326686, 070 – 2126455
christian.hamrin@telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Linnégatan 52
413 08 Göteborg
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 37
371 35 Karlskrona
Tel. 0455 – 81373
lennart@mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
501 13 Borås
Tel. 033 – 410315

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt@hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info@mitqalcoins.se
Tel. 070 – 6101073

MYNTHANDEL SB NUMISMATICS

S. Bilis, Östermalmstorg
Box 5143
102 43 Stockholm
info@mynthandel.com
www.mynthandel.com

NILSSONS MYNTHANDEL AB

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076 – 1132207
nilssonsmynthandel@hotmail.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08 – 6626261
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. 0705 – 252519
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel./fax 042 – 122528
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Hantverkargatan 8 / Box 16390
112 21 Stockholm
Tel. 08 – 4115081
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel./fax 031 – 135088
skarabe@telia.com
www.skarabe.eu

STENENG AB

Peter Sten
Industrigatan 6
335 73 Hillerstorp
petersten@icloud.com
Tel. 070 – 5222036

SVENSK MYNTHANDEL

Mikael Kindahl
Badstugatan 24, Bredablick
691 32 Karlskoga
svenskmynthandel@hotmail.com
www.svenskmynthandel.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Gamla Brogatan 36
111 20 Stockholm
Tel. 08 – 4110807
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skyttorp
Tel. 070 – 3680807
info@wijk.se

www.smf.com.se

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 9 november 2024

Bättre mynt och hela samlingar mottages fortlöpande.

1 riksdaler 1644

Stettin
1 taler 1657

1 riksdaler 1718

Pommern
1 taler 1709

1 riksdaler 1825

2 kronor 1878
med OCH

Vi har kunder över hela världen och därmed mycket goda möjligheter att sälja just dina objekt. Bättre mynt och hela samlingar mottages löpande, så att just dina objekt kan marknadsföras mer. Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion! Välkommen in med dina objekt!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@myntkompaniet.se

www.philea.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

INLÄMNING PÅGÅR

Vi söker nu objekt till vårens auktioner, såväl enskilda bättre som hela samlingar. Vår internationella exponering och vårt stora och stabila kundregister garanterar maximal exponering på marknaden.

Genom vårt nära samarbete med Svenska Numismatiska Föreningen bidrar Du som kund hos Myntauktioner dessutom till numismatisk forskning och publicering.

Några exempel på uppnådda priser på Kvalitetsauktion 45.

Köparprovision om 18,75 % tillkommer.

Dukat 1810.
Av guld från Dalarna.
Såld för 210.000 kr.

2 riksdaler 1633.
Såld för 235.000 kr.

2 dukater 1719.
Såld för 175.000 kr.

2 mark 1719. Kastmynt till kungens begravning.
Såld för 60.000 kr.

Spelpenning Daniel Tilas.
Såld för 28.000 kr.

2 mark 1654. Kastmynt till kungens kröning.
Såld för 98.000 kr.

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon 08-410 465 65

www.myntauktioner.se